

Мувын кыӵрӵас, ӧтувтӵӧ!

ӵед Сокірко.

УЖ, КАПИТАЛ ОА СӖВЕТ-ВЛАСТ.

Коміон лӧсӧдӧс А. И. Чеусова.

1923 во.

Комі кыга лӧзан ін.

Сыктивдін кар.

ПАБРИКАЈАС УЖАЛЫГ ҮӨЗ КИӨ БОСТӨМ-ҮҮЛЫГ.

Важөн, јона важөн, ми, крестанајас, мутө
небџөдлим прөстөј ну гөрјөн, либө омөлик
плугөн. Ме ачым сещөм вөли. Кужтөгыд да
төдтөгыд он, буракө, буржыктө лөсөд. Пөс
петтөзид тилеан, лөсөдан омөлик гөртө му-
тортө гөрыштны. Чаятан важ баџаслыс,
пөлјаслыс лөсөдөмсө мед бурөн. Он-нын мөд
-ног выль ног мөвпышт уж нуөдны.

Гөра өтчыд муөс. Лөктис ме динө велөдчөм
морт—пабрикант ордын ужалыс.

—Гөран?

—Гөра. Бөрда да гөра, кызмырдөн сорөн.
Көс мутө гөрјөј нөтө оз бост. Зерсө видчыс-
ны бара-жө оз поз дај. Көд төдас кор зерас.

—Гөрјыд оз бост? Мы-понда?

—Амысыс* оз пыр. Пыр бөрөздаас петө.

Самөј сјө каднас воис пөј сөјны корны.
Муним гортө. Велөдчөм мортөс щөщ нуөди.
Пукалам пызан сажын, сорнитам өтө тор, мөд
тор-јылыс. Вөлөмкө менам гөстөј пина-гөр-
јывсыд бура јона төдө. Сојсөм бөрад-пө ме
тенсыд гөртө видла.

Муним гөр динө. Бергөдлис сјөс, видлалис

*) Амыс—амеч.

гөгөр-бок. довкјөдлө јурнас. Абу, шуө, шан. Шыбытны-пө колө тащом гөртө. Бостомыд-пө кущомкө јостом пөвтор, көртавлөмыд гез помјасөн гөр бердад дај мед ескө мичаа да кокыда гөрас. Тагнад ужыд воғө оз-нын јона кут мунны. Вај-пө лущө етјө көртсө дөсөдам гөр бердад. Менам-пө сөрын винтјасыс емөс-і, винтјыштам сөмын.

Ме сулала шемөс, вірөда сы былө.

—Ог, шуа, ог ескы*) тед. Пөрјалан. Кызі-нө поғө етаыжда тувјас вежны посні-дік винтөн? Мыј сес бурыс доө?

дырөн веніс сіјө менө. Дөсөдіс көрт амыс, зев зельда винтис, додфалис вөдөс, мөдөдчис гөрны. Аттө, кущөма вежсис гөрјөј! Сізі і путкылалө му пластјассө. Јокыс винтө песны, со мајбырөј, оз ков, сөмын кут гөртө. Нимкофасөмөјла ещөс ог төд. „Кытыс-нө,“ шуа: „бур мортөј, те ме дінө уөін?“

„Бур мортыд“ вөдөм сөмын ме воғын бур, ас мелі кывнас. Сөдөмыс-тај сылөн мјан дорөз ізмөма-нын пабрікант бердад олігөн. Сулалө вөдөм, да јурсаднас асногыс вежөралө, мөвпалө аслыс унжык мјанлыс пычыны. Недыр-мысві сувтім шојчыштны. Вірөда да— бур мортөј мејам зепеыс кључ кыскіс, пондіс винтјассө гөр помыс бөр перјавны.

—Мыј-нө те керан?—јуала сылыс.

*) Ескы-веріт.

—Амытö перја. Мем-öd аслым колö-жö гөрныс.

—Ен, другö, перјав! Вузав мем! Аслыд выльöс вöчöдан.

—Мыј огыс, вузала.

—Уна-ö коран?

—Уна-ö?. Мешök вiт-квајт су,

—Ваңö, вај ödjö dođав вöвтö да ну гөст-сö гортöз. Мамыд мед сылы квајт мешök наң сетас, гөснеч-пыд-дi кык чiпан да петук, јöv да выј пуктас.

долыд-пырыс кутчiсi гөр бердö. Гажаа сölöмыс ужалi му вылын выль көрт амыса гөрјөн. Зiла вештi сылыс doneö.

Оли-выли, ужалi-гöри. Ужалöмысла гөрјыс вiнтјас лiчалiны. „Доö, тыдалö, выль вiнтјас-ла карö летчывны.“

Ветлödла карöd, јуаса: „көн-нö татөн сешöм-сешöм морт, көрта көлујөн вузасыс, олö?“

—Сijö-öd мунлис-нын тас ыжыд карö. Озырмис дај мунис. Зев ыжыд завод сетчö лөсöдiс. Быдсама дiвöсö-пö вöчöны. Көрттö-пö пуöс-моз роžöдлöны, чугунтö ваöс-моз кiсталöны. Матi гөгөр сiктјасыс уна том јözöс ужавны нуис аслас заводö. Најö-i вiставлöны заводса керöм-вöчöм-јывыс.

Мунi заводö. Паныдасi „бур морткöd.“

—О-о-о! Важ тöдса морт кыкö уёма?
Лок, лок. Мыј-нын ветлан-мунан?

—Ме ескö те динöз да. Мор суйс. Винтјас-
ыд лїчалїсны, шыжалїны.

—Кушöм амі вїет öнї. Сылөн кадыс колї
-нїн. Ме теѢ выл „добра“ еета, нем кутан
каштывны. Сöмын, серт, тајö дөнажык лоö-а.
Зоннас öнї плугтö уклады*) вöчöма. Лок ко-
лö-кö вїзöдлы.

—дөна-ö-нö, шуа, тащöм бур дөбраыс су-
далö?

—Абу зев дөна. Кыч вїт мешöк су.

—Абу-тај ескö зев дөна да... Озыржык-кö
ескö вöлї пырыс-пыр-жö нöбї да. Öнї нальöј
оз сучсы.. Мат сучсытöгыд олöмнад.. Он-жö
бост колантортö.

—Огö-на теа-меа матö воö, артмöдчам.
Ме—морт бур сөлöма, те—вескыд, он пöрјав.
Вај мем гїжöдтор дај ну плугтö. Коркö тон
мынтан. Те сажö оз вош.

Гортö локтї—лүбööјла вомöј везт оз топ-
ав. „Öнї, мїса, сесса, баба, озырмам-нїн. Пет-
автö кушöм мїча бур плуг вајї.“

Семјакöд-өн нїмкодасам, тöлкујтам зїла
му бердö кутчїсны, овмöснымöс кыпöдыштны,
содтыштны öтї тор мöд тор важ көлуј дїнö.

Вештї плуглыс донсö, ужалї пабрїканти,
нажöвїтї сылы 25 мешöк наң. Заводїтї
аслым-вылö ужавны. Вїзöда да—плугкöд мы-
кö лој: оз гөр дај сöмын. Тїлсї-тїлсї, пессї-
пессї, некыч ег вермы лөсöдны, лої еновтны.

*) Стальсö

Гөгөрвоі ме секи муҗерлунсө пабрікантјас-
лыс. Најө вөлөм нароенө сіңи вөчөны, мед
ескө вөчөм торјыс ассө вештөм-мысғи регыд
бырө, либө помасө.

—Тырмас! тырмас!—шуөј кресчанајас, му
дуалысјас—пычкыны вір озыр јөзлы, пабрі-
кантјаслы. Јона-һин ми налы-вылө ужавлім,
уна еөм да ембур налы содтім. Куза-һин на-
јө мунісны мјан гөрб вылын. Мед-жө став
пабрікаыс і заводыс доас мјан, ужалыс јөз-
лөн! Немтор озырмөдны өти мортөс. Став
нажөткаыс мед ставыслы пырыштас, быдөнлы
көв ічөткіаөн да бур вајыштас!

Сек дөсыдҗыка пондас өвсыны: пабрікаса,
заводеа ужалыс јөз гырыеҗык дон пондасны
бостны; ми—гөрыс-көзыс јөз, донтөмҗык ма-
шинајас, плугјас кутам көбавны. Лыдтөм щөт-
төм барышыс оз понды немужтөм барін чеп-
тө пырны, мунас мјанлы, ужалыс јөзлы от-
сөг-вылө.

Гырыс керкајас ужалыс јөз киө бостөм-јылыс.

Важөн карјасад озыр јөзыд бостасны вө-
лі мутө мыјда налы колө, пощасны сіјөс дај
віңөны уна во. Некущөм бур сес некод оз
бост. Коркө некоркө локтас озыр морт ордө
гырыс керкајас вөчыс велөдчөм морт, аркі-
тектор. Пондас петкөдлыны озыр мортлы быд-
сама плансө: мичаыс мича, дөсыдыс дөсыд.

Тенад-пө муыд прөста кудө, сувтөдан-кө сет-
чө двореч (зев ыжыд керка), мыйда барышсө
вајас. Озыр мортлы дыр оз ков мөвпавны,
јур жуглыны Һемторјыс. Һөбалис зев уна
сојан-јуан, ужалан көлуј, із, кірпіч, кер да
мукөд пөдөс колантор. Ысталіс асеыс јөзсө
ужалысјасөс чукөртны.

Ветлөдлөны најө гөль јөз олан іяті, кора-
дөны шыг јөзөс „бур“ купеч ордө ужавны.
„Локтөј-пө, ужалөј. Вердас і удас сіјө тіјанөс,
көмөдас і пастөдас.“

Шыг јөз малазіјас-моз шығасны:

—Көні, коді сещөм бур мортыс? Көні сі-
јө олө?

—Оз-ө кыјны тајө міјанөс?

—Кушөм сөщөм міјанөс вердыс чужөма?

—Оз-ө ылөдлыны тајөјас міјанөс?

—Ен полөј, ен полөј. Јона-жө ті полысөс.
Локтө мунамө!—термөдлөны најөс корысјас.

Ҷоң чукөр ужалыс јөз мөдөдчисны купеч
ордө. На сіно петіс көҗайіныс мешөк тыр
сөмөн да архитектор аслас планјасөн.

—Мыј, зонјас, шыгөс, пастөмөс?

—Быдсамаыс емөс. Кыенө міјанлы бур
паскөмјасыс. Сојөм-јуөмыд-тај ескө мівөк
-код-дөмыдлы јона-һін відчысны лоө да: кы-
һөмыд пыр тыртөм. Гортса олөм омөл-жө-дај:
семја-котыр олөны көҗыд, пемыд інын, шыг-
һісө пөтөс, челаф дугдывтөг равзөны—сојны
корөны. Вот мынтыны Һемторјөн—сөм абу.

Кымынөс-нын воттө мынтытөмыс турмао пук-
оодисны. Сесса со, пасибө, тижан ыстөм жөзыд
татчө вайөдисны.

—Кычнө бара-жө отсавтөгыс,—шүөннү ку-
печ да аркитектор.—Ти-өд сещөм-жө жөз. Адзам
тижанлыс гөллунтө да со і отсыштны көсјам.
Сөмын сы-шыд-ди мјјанлы һеуна ужалыштөј.
Нолтө, коді тижан пыщкын черөн да пілаөн,
зырјөн да јоснырөн да вөлөн кужө вөд-итчы-
ны?.. Ставныд! Бур! Мунө-пө сојыштөј да сес-
са-іј уж выдө.

Зіла бостчисны гөл жөз ужавны. Өтө здук-
өн весалисны куш інтө, шылөдисны ставсө,
кытчө сурө ту кодјалисны аркитектор індал-
өм-сертө. Жөзыд козувкот-моз вөрө уж вылын.
Көзәјинис ветлөдлө на восттө да сөмын һум-
јалө, вөзвыв арталө барыш кулөмсө.

Ез-таж дыр ков сөнгәйдлы керватө сувт-
өдны. Лока регыдөн гымгисны кыжыд-ыжыд
короміна. Пышкөссө сесса кушөм лөсыда вөч-
исны! Быд вежөсө електричество нуөдисны,
ежөдөм һебыд стул, сиван сувтөдалисны, ку-
пачан ін весіг өтө вежөсө лөсөдисны. Мыјсө
ез вайавны керка пышкәд! сивја сесса сещөм
инад овны: југыд, шоныд, кышыд, гажа. Лол-
ыд ачыс ветлө.

Керка ештөм бөрад-таж купечыдлы мус-
төмөсө лоины гөл жөзыд. „Мунө-пө сесса кытчө
гажныд. дыр-пө-нын ме тижанөс вердө, јукталө,
көмөдө, пастөдө. Немчөж-пө-өд сесса өтө мор-

тыд таыжда араватö он вермы вердны-удны.“
 Коңор ужалыс јöz савкытчыны рази-пелö,
 овны шыгысе-пөтөн мөд „бур морт“ кышты-
 тöz.

Купеч зев небыдика бостис сој пөлдөдыс
 аркитекторос, мелника шуис: „зев ыжыд па-
 сибö теныд тащом ыжыд бур керкатö, сувтөд-
 öмыс! Мөдыс коммас да бара тенö чукөстла.“

Колтыс өтнас купеч ыжыд коромінаö, до-
 лыдысла ещесö өз төд. Öд став бурыс, став
 најоткамыс ужалыс јöz пөс вір кісөмөн пер-
 јөмыс колі сіјö чептö! дерт сесса нимкода-
 төг он ов. „Кымын вој уятөг колі тајö кер-
 ка сувтөдгөн. Сен аркитекторкөд сорнит-да,
 тонö ужалдылы наң сет-да. Јона і музі. Öдва
 мыні тајö уждыс,“ мөвпалö купеч небыд улөс
 вылын вы керкаын пукалігөн.

Тази вөлі важөн, сар-дырји. Öнi крестана-
 јас да ужалыс јöz властесö ас кподоулас бост-
 öм-мысчи шуисны: „тырмас сесса немужтөм-
 јаслы красујтчыны, овны мјан кiөн лептөм
 тырыс коромінаын-керкаын! Мi лун і вој пөс
 петтöz тилсам, вөчам добра. Öнöz сөмын вөч-
 öмсо і адзывим. Став мјан лөсөдөм бурнас
 немчөжныс овлісны жежыд небыд кiа барінјас.
 Öнисаң асным, став мувыв ужалыс јөзыс, пон-
 дам пөлзујтчыны тырыс керкајасөи! Быд вөч-
 öм торјөн мед вөчысыс олас!

Быд өинас ужалыөяслон öтувтчөм.

Ме, крестанін, дөсөдлі аслым став паскөм-өс асшөр вуруныс, аслам кіөн.

Воіс өтчыд ме діно велөдчөм морт.

—Аслам зільунөн, шуө, да уна төдөмөн вөчі машина. Öвi часнас вермө пуд вурун печкыны. Сөмын вуруныс менам абу, дај һөбныс һинөм-вылө. Вај те һөб, оз көв менам прөста кут тупласны машинаөј.

—Уна-ө-нө коран?

—Уна-ө?.. Он-өд со куж корныс... Нөл во-тај наперво ачым щыгјалі тајөс дөсөдігөн-а.

—Унаө-нө менам печкан? Матө-өд воа те-над машинаөн. Ог вермыв весіг вештыныс сі-јөс.

Немтор ез артмы кык друглөн, ез вермыны дөсөдчыны.

Локтіс міјан діно озыр морт, кывзыштіс сор-һинымөс.—Волы, шуө машина вөчылы:—ме өрдө, сорһытыштам мекөд машина-јывсыд.

Озыр морт һөбіс машинатө, һөбіс маті гө-гөр крестаналыс став вурунсө, стрөітіс паб-рика, чукөртіс гөл јөзөс ужавны сен. Копырт-чөмаө көһөр гөл јөз, шөјтчыны оз ештыны—ужалөны.

Озыр морт сарскөј закон-сөртј нажөвiтчiс јөз ужөн. Став вөчөм торсө лыд-дiс асласөн. Востіс лавкајас, кутіс јөз вөчөм көлујөн вузасны.

Отчыд прікашцікыс жуалё сылыс: „кыці-
нө кутам вузасны? Пудөн?

— Даят! Сещом пуд ме тед петкөдла!—ра-
вөстис мыј вермөмсыс купеч.— Сіңтө вузасігөн
-өд ставыс пырыетөм-пыр гөгөрвоасны уна
барыш воөмсө, јөј! Вежөрав:-өд пуд вуруныс
міјанлы аслыным сулалө дас кык-даскөкјамыс
шайт; пуд вуруныс петө 250 чувкі гоз. Ку-
јім шайтөн-кө гоз мөдам вузавны, 750 шайт
пудыс бостам. Гөгөрвоан? Вөснј-і-ік нывба-
ба чувкіыд пуд вуруныс петө 400 гоз. Нол
да жыңјөн-кө гоз пондам вузавны—1800 шайт-
ыд сен і өм. Бостам-кө есіјө вөснј-і-ік тывкөд-
торсө,—барунөјасыд-тај чужөмас новлөны,—
сес мыјда барыштө бостам! Аршынон сіјөс
пондам вузавны. Аршыныслөн сөктаыс сөмын
өгі зөлөтнјк. Пудас лоө... 3840 зөлөтнјк. Ар-
шынсө кујімөн да жыңјөн пондам вузавлыны.
Нолтө шщөткі вылад нукутив, уна-ө барышыс
пудыс воас.

—13.440 шайт.

—Адзан мыјда!

Крестьяныд вөлөм пуд вурунтө грөшыс
вузалө пабріканыдлы. Сіјө пудјыс вөчөм
торсө нөбны налы колө вөлі зонь өікт-код-нас
ужавны пабрікантлы.

Важ пөраө, сар-дырјі, өтмоз віртө пычкы-
лісны карса ужалысјаслыс да крестьяналыс.
Најө вөліны лыстан мөс-кодөс. Лун і вој пес-
өісны озырмөдісны немужтөм баріңјасөс. Ас-

ныс пыр шыг-һисә-пөтөн олһсны, көмтөг, пас-
төг, козыд пемыд иһын.

Өһија власт, власт ужалыс јөзлөн путкылт-
ис тајо лок олөмсө, выл ног лөвөдис. Цем-
ужтөм озыр јөзлыс мырд-һисны фабрикајассө,
заводјассө ужалыс, тилыс-песыс гөл јөзлы.
Гырыс школа әдәсјас востисны ужалыс јөз
челады-жө. Велөдчөм јөзөс, төдыс јөзөс чу-
көстисны отсасыс сүвтөдны көкјылө гөл јөз-
өс.

Өһија властыд-дырји һекүщөм ужавтөм
мортлөн оз вермы лоны му-һи, фабрика-һи,
завод-һи; оз вермы нажөвитчыны велөдчөм
төдыс морт пыр-һи.

Ставыс өһи мыј ем мјая мувылын ужал-
ыс јөзлөн. Быд вөчөм торјөн, быд вөчөм
торјыс бостө бур ужалыс морт.

А. Чеусова.

**Комі ыга ясаң ымы да Обществоннӧй лавкажасын музаеонны
со куцӧм коми ыгажас:**

1. Коми ыланкывјас	—	60 ур.
2. Коми мојданкывјас	1 ш.	20 "
3. Посмі чој-воклы мојданкывјас	2	50 "
4. Гӧрд пӧлан	3	50 "
5. Выффюны вевӧтчан (пермак сорнӧногӧн)	4	50 "
6. Вој тӧв шувгӧм	3	— "
7. Бобӧ-бобӧ	1	20 "
8. Парма јол	1	50 "
9. Шондӧ петӧгӧн зорӧз космӧс	5	— "
10. Календар 1923 во вылӧ	8	— "
11. Коми грамматика туј пікӧдыс	15	— "
12. Шондӧ југӧр	7	50 "
13. Шыпас јӧртӧд	3	— "
14. Мувыв чужӧм југдӧдӧм	4	— "
15. Мошци-јылыс	—	70 "
16. Кыдӧ лоӧ морт	—	50 "
17. Вотјас (налогјас-јылыс)	—	60 "
18. Ічӧт школаын во гӧгӧрва уж	3	— "
19. Важ да выл пражыкјас	1	— "
20. Рајын	4	— "

Оботделение № 8 Тираж 3000 экз. г. Устьс. Тип. Обкома РКП.
